

Boichuk Mykola, chief specialist of licensing, supervision and control over the activities of institutional investors department of joint investment and regulation of institutional investors
The National Securities and Stock Market Commission
31, Universitetska street, Irpin, 08201, Ukraine
e-mail: johnrider533@gmail.com

УДК 336.49:378.3

ЕНДАВМЕНТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Дмитришин М.В.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання функціонування ендавментів у вищих навчальних закладах.

Метою дослідження є виокремлення поточних проблем ендавмент-фондів в українських вищих навчальних закладах та пошук шляхів їх вирішення.

Методами дослідження, застосованими у роботі є: методи порівняння, групування, деталізації та аналітичний метод.

Результати роботи. У статті розкрито теоретичні та методичні положення, а також економічний зміст функціонування ендавмент-фондів у вищих навчальних закладах. Обґрунтовано передумови, причини та фактори впливу на їх формування та функціонування у вітчизняних університетах. Охарактеризовано поточний стан поширення практики управління ендавментами у сфері вищої освіти України на сучасному етапі. Виокремлено ключову причину, що зумовлює необхідність створення сталого фонду у державному вищому навчальному закладі, що одночасно виступає також і перешкодою до поширення такого способу залучення й використання коштів благодійників. Наведено ключові перепони на шляху розвитку практики сталих фондів у вищих навчальних закладах, які поділено на категорії правових, морально-етичних, політичних та фінансово-економічних. На основі виокремлених дестимуляторів розповсюдження досвіду створення та ефективного управління ендавмент-фондами у сфері вищої освіти, запропоновано авторське бачення їх усунення чи мінімізації. Підсумовано подальші перспективи майбутнього розвитку явища ендавментів у вищій освіті України.

Галуззю застосування результатів дослідження є управлінська та фінансова діяльність вищих навчальних закладів.

Висновки. Проведене дослідження теоретичних та методичних основ, нормативно-правового регулювання та сучасного стану функціонування діючих в українських університетах сталих фондів дало змогу виокремити окремі труднощі й перешкоди на шляху до їх ефективного впровадження та розвитку. Аналіз поточної економічної, політичної, морально-психологічної ситуації у нашій державі дозволив прослідкувати взаємозв'язок причин та наслідків існуючих сьогодні проблем. На основі виявлених передумов намічено перспективи їх розв'язання через виокремлення способів покращення ситуації у сфері застосування ендавмент фондів у вищій освіті та державі загалом.

Ключові слова: вищий навчальний заклад, ендавмент, фінансування, фінансові ресурси.

ЕНДАВМЕНТЫ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Дмитришин М.В.

Предметом исследования являются теоретические и практические вопросы функционирования ендавментов в системе высшего образования.

Цель исследования – выделить текущие проблемы ендавмент-фондов в украинских высших учебных заведениях и найти пути их решения.

Методы исследования, применяемые в работе: сравнения, группировка, детализация и аналитический метод.

Результаты работы. В статье рассмотрены теоретические и методические положения, а также экономические основы функционирования ендавмент-фондов в высших учебных заведениях. Обоснованы предварительные условия, причины и факторы влияния на их формирование и функционирование в отечественных университетах. Дана характеристика текущего состояния распространения практики управления ендавментами в области высшего образования Украины на современном этапе. Выделена существенную причину, которая предопределяет необходимость создания устойчивого фонда в высшем учебном заведении и одновременно является препятствием для распространения этого метода привлечения и использования средств благодотворителей. Указаны ключевые препятствия для развития практики устойчивых фондов в высших учебных заведениях, которые делятся на категории правовые, этические, политические и экономические. На основе найденных дестимуляторов распространения опыта создания и эффективного управления ендавмент-фондами в области высшего образования, предложено авторское видение их ликвидации

или минимизации. Излагаются перспективы будущего развития явления ендавментов в системе высшего образования Украины.

Отраслями применения результатов исследований является управления и финансовая деятельность высших учебных заведений.

Выводы. Исследование теоретических и методологических основ, правового регулирования и текущего состояния функционирования существующих в украинских университетах устойчивых фондов предоставило возможность определить отдельные трудности и препятствия на пути их эффективного формирования и развития. Анализ текущей экономической, политической, моральной и психологической ситуации в нашей стране сделал возможным проследить связь между причинами и следствием существующих сегодня проблем. На основе обнаруженных условий найдены перспективы для их решения с помощью выделения путей улучшения положения в области применения ендавмент-фондов в системе высшего образования и государства в целом.

Ключевые слова: высшее образование, ендавмент, финансирование, финансовые ресурсы.

ENDOWMENTS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS: PROBLEMS AND PROSPECTS

Dmytryshyn M.V.

The subject of research are theoretical and practical questions of functioning of endowments in higher education.

The purpose of the study is to detect current problems of endowment-funds in Ukrainian higher educational institutions and to find ways to solve them.

Research methods applied in the work are: methods of comparison, grouping, detail and analytical methods.

The results of the work. The article reveals some theoretical and methodical provisions, as well as the economic content of functioning of endowment-funds in higher educational institutions. Preconditions, causes and factors of influence on their formation and functioning of native universities are established. Current state of distribution of endowment's management practices in the area of higher education in Ukraine at the present stage are characterized. Main reason that necessitate the creation of a sustainable fund in public higher educational institution, which simultaneously acts as well as an obstacle to the dissemination of this method of acquisition and use of funds of philanthropists. Important obstacles to the development of the practice of sustainable funds in higher educational institutions, which are divided into the categories of legal, ethical, political and economic, are outlined. Based on the influence of destimulators that reduce a spread of experience in creation and effective management of endowment-funds in the area of higher education, author vision of their elimination or minimization is proposed. Prospects of future development of endowment's phenomenon in higher education of Ukraine are summarized.

Branch of applying research results are management and financial activities in higher education institutions.

Conclusions. Research of the theoretical and methodological foundations, legal regulation and the current state of functioning of existing in the Ukrainian universities sustainable funds allowed us to separate individual difficulties and obstacles to their effective implementation and development. Analysis of the current economic, political, moral and psychological situation in our country allowed to trace the relationship between cause and effect existing today. Based on the detected issues, a few prospects for their solution via discovering few ways to improve the situation in the field of application of the endowment funds' practice in higher education and the state in general.

Keywords: higher education, endowment, funding, financial resources.

Актуальність теми дослідження зумовлена залишковим принципом фінансування вищої освіти в Україні, що, в свою чергу, спричинило стійкий дефіцит фінансових ресурсів у вітчизняних університетах. Нагальна необхідність залучення додаткового фінансування для реалізації інноваційних навчальних та наукових проектів, покращення матеріально-технічної бази українських вишів, зумовила актуальність теми вивчення проблем функціонування ендавмент-фондів у цій галузі та пошуку перспектив їх вирішення.

Ступінь дослідження даної проблеми. Питаннями функціонування ендавментів у вищій освіті займалися вітчизняні та зарубіжні вчені. Так, їх світову практику та українське сьогодення досліджували Рябков К. та Покідіна В.[1], роль ендавмент-фондів в інвестиційній стратегії зарубіжних університетів – Шевченко Л. [2] методичні підходи до формування цільового капіталу у вищій освіті – Магута О. [3], джерела формування капіталу ендавмент-фонду вищого навчального закладу – Рисін М. та Цибульська Ю. [4], загальні особливості використання ендавменту в освітній практиці – Осецький В. та Татомир І. [5] ендавмент-фонд як альтернативне джерело для підвищення фінансової стійкості вищого навчального закладу – Мокін Б. та Жилюк Н. [6] Серед іноземних дослідників даної проблеми доцільно виділити Дж. Лернера (J Lerner), А. Чоар (A. Shcoar) і Дж. Ванг (J. Wang) та їх секрети успіху ендавментів у цій галузі [7]; К. Браун (K. Braun), Л. Гарлаппі (L. Garlappi) та К. Т'ю (K. Tiu) за дослідження показників активів та інвестиційного портфеля університетських ендавмент-фондів [8]. Однак поточна економічна ситуація в нашій державі ставить нові питання щодо перспектив функціонування ендавментів, які потребують термінового вирішення.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання функціонування ендавментів у вищих навчальних. **Метою дослідження** є виокремлення поточних проблем ендавмент-фондів в українських вищих навчальних закладах та пошук шляхів їх вирішення. Виходячи із мети поставлені та реалізовані такі завдання дослідження, як: оцінка поточної ситуації на ринку освітніх послуг та достатності рівня

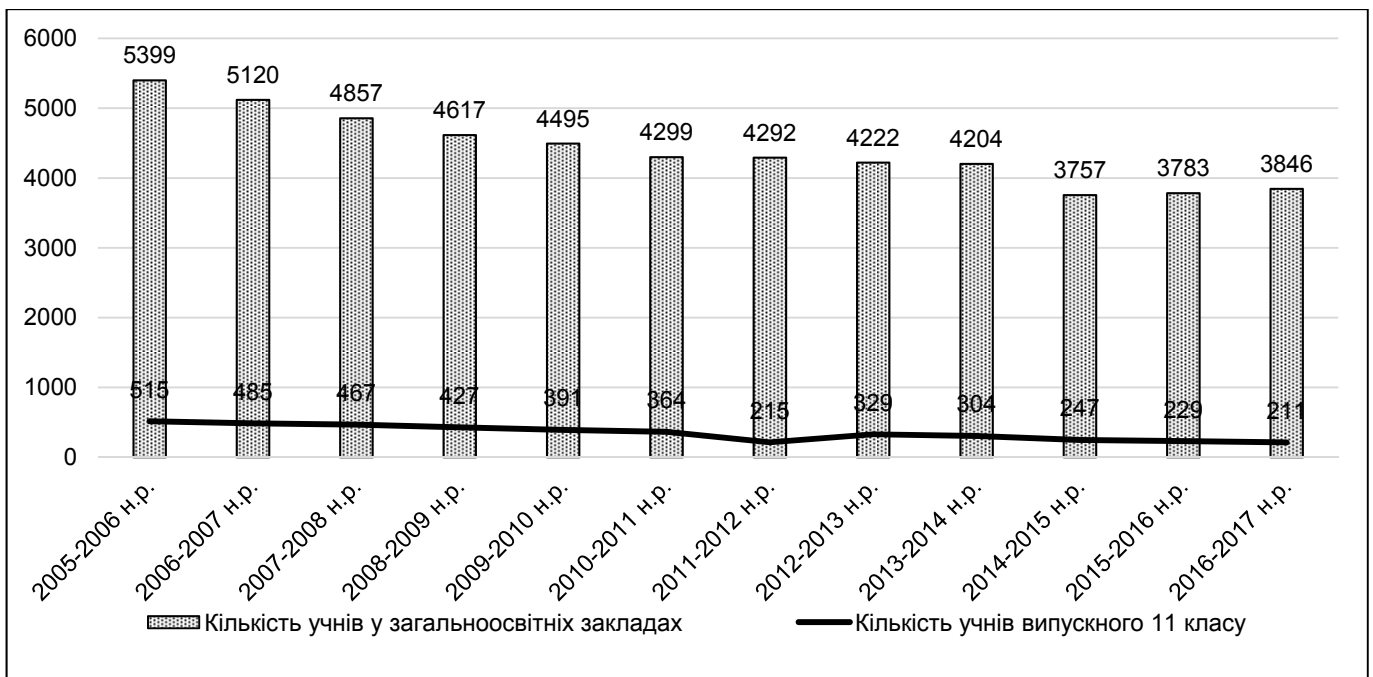
фінансування вищої освіти; аналіз поточного стану розвитку й поширення ендавментів в українських університетах; виявлення «вузьких місць» функціонування системи впровадження сталих фондів у фінансову діяльність вітчизняних вишів; дослідження перспектив усунення виявлених проблем виходячи із поточної економічної ситуації в державі.

Постановка проблеми. Практика використання ендавмент-фондів в університетах зарубіжних країн дозволяє їм не лише покращити власне фінансове забезпечення та досягти кращої реалізації запланованих інноваційних проектів, а також стати більш незалежними від державного забезпечення та економічної ситуації в державі. Однак українські вищі навчальні заклади не в повній мірі користаються цим способом залучення грошей для своєї діяльності. Не повністю реалізовані можливості є передумовою виникнення потреби у дослідженні причин такої пасивності у цьому напрямку, пошуку можливостей усунення існуючих перепон та оцінки перспектив поширення практики формування й функціонування сталих фондів у вищій освіті України.

Результати дослідження. Задекларований Україною демократичний шлях розвитку спрямований на формування ефективно-діючої ринкової економіки на зміну залишкам командно-адміністративного устрою та транзитивної економіки, ставить перед її суб'єктами вимоги щодо максимальної продуктивності в умовах конкурентного середовища. Ринкові відносини вимагають підсиленої уваги до систем фінансування, фінансових потоків, грошового забезпечення наявних потреб та максимальної результативності.

Вищі навчальні заклади державної форми власності хоч і залишаються бюджетними установами, право на управління активами яких належить їм на основі оперативного управління, все ж працюють у сфері надання освітніх послуг, тобто не є відділеними від ринку. Анексія частини території України, трагічна загибель кращих синів України у боротьбі за її територіальну цілісність, зтяжна економічна криза на фоні проведення бойових дій, не дозволяє нашій державі досягти стабільного зростання. Ці та інші фактори прямо та опосередковано впливають на демографічну ситуацію та настрої населення в цілому.

Скорочення кількості випусників шкіл, нечітке бачення перспектив працевлаштування в Україні та одержання гідної зарплатні змушує заклади вищої освіти конкурувати за абітурієнта не лише між собою, а ще із аналогічними навчальними закладами ближнього зарубіжжя, та навіть більше, – робочими місцями для некваліфікованої трудової діяльності. Так, за даними Державної служби статистики України останніми роками кількість випусників шкіл України, що здобули вищу освіту демонструє тенденцію до зниження (рис. 1).

Рисунок 1. Динаміка загальної кількості та випуску учнів у загальноосвітніх школах України, осіб [9]

Так з рис.1 видно, що протягом останніх 5 навчальних років кількість випусників 11 класу знизилась із 329 до 211 осіб, що навіть менше за антирекорд 2011-2012 навчального року. Однак, з 2014-2015 загальна кількість дітей у школах почала зростати, що відкриває більш оптимістичні перспективи майбутнього.

Дефіцит державного фінансування освітньої сфери в цілому, пов'язаний як з необхідністю підсиленої уваги до оборони кордонів України, так і невисокими темпами зростання виробництва, формує нові виклики ВНЗ України. Зношена матеріально-технічна база потребує оновлення як в «топових» вузах, так і провінційних невеликих інститутах. Цей факт зумовлює необхідність використання усіх можливих способів залучення додаткових фінансових ресурсів.

У 2014 році з прийняттям нової редакції Закону України «Про вищу освіту» українським вищим навчальним закладам законодавець створив додаткові можливості залучення таких ресурсів через

створення та експлуатацію ендавмент-фондів. Так, даним нормативно-правовим актом визначено зміст сталого фонду (ендавменту) вищого навчального закладу як суму коштів або вартість іншого майна, що призначена для інвестування або капіталізації на строк не менше 36 місяців, пасивні доходи від якої використовуються вищим навчальним закладом з метою здійснення його статутної діяльності у порядку, визначеному благодійником або уповноваженою ним особою [10].

Сталі фонди прийшли у сферу освіти із благодійницької діяльності як спосіб продуктивного використання коштів небайдужих осіб. Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» визначає необхідність використання процентів та дивідендів від управління благодійними ендавментами для: надання благодійної допомоги бенефіціарам (університети, лікарні, музеї і інші некомерційні організації), визначеним благодійниками або уповноваженими ними особами; виконання благодійних програм; спільної благодійної діяльності [11].

За найпоширенішою схемою організації ендавмент-фонду благодійники передають кошти у фонд цільового капіталу, формуючи у такий спосіб цільовий капітал, далі фонд передає капітал у довірче управління відповідній структурі (органу, який створюється самим фондом, управлінській компанії тощо) при координації та контролі з боку відповідних органів як фонду, так і організацій, для підтримки яких він був створений. Прибуток від управління цільовим капіталом передається повністю тим організаціям, для підтримки яких він був створений, а сам цільовий капітал залишається недоторканим [12 ст. 65].

«Зелене світло» ендаментам у ВНЗ після прийняття нової редакції Закону України «Про вищу освіту» в свій час спричинило невеликий сплеск активності у вказаному напрямку. Зокрема, нині ефективно функціонують такі ендамент-фонди українських університетів, Фонд розвитку Інституту міжнародних відносин у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка [13] та Фонд Університету банківської справи в однойменному виші [14]. Давніми традиціями у залученні добровільних внесків також характеризується Києво-Могилянська академія, однак її фонди за своєю сутністю позиціонуються як благодійні, хоч їм і притаманні риси ендаменту [15].

Однак в Україні у 2016-2017 навчальному році без урахування тимчасово окупованої території Автономної республіки Крим, м. Севастополя та зони проведення антитерористичної операції, функціонує 283 ВНЗ III-IV рівні акредитації, а три, згадані вище виші структурно займають лише 1% від загальної кількості [16]. Цей факт створює необхідність дослідження проблем та причин незначного поширення практики створення ендавментів в українських вищих закладах освіти.

Основна причина створення сталого фонду при вищому навчальному закладі, на нашу думку, є і однією з ключових проблем, що стоять на заваді поширенню ендавментів у вітчизняних вишах. Цією причиною є дефіцит фінансування. Нестача фінансових ресурсів зумовлює необхідність пошуку додаткових джерел фінансування, проте, наповнення фондів із цих джерел знову стикається із браком ресурсів. Як відомо, ендамент-фонди поповнюються за рахунок благодійних внесків. Зважаючи на те, що Україна уже третій рік провадить антитерористичну операцію благодійницька й добровільна діяльність отримала потужний поштовх у її розширенні та розвитку. Однак, збідніле українське суспільство, купівельна спроможність якого значно знизилась у зв'язку із девальвацією національної валюти та замороженням зростання заробітних плат і соціальних допомог протягом 2014-2015 років, не може забезпечити у повній мірі фінансування нагальних потреб армії. У цьому контексті додаткове фінансове забезпечення вищої освіти не є загальним пріоритетом. Таким чином, нині функціонуючі сталі фонди вітчизняних вишів не об'єктивно не мають можливості прозвітувати про активне їх поповнення.

В сучасних умовах, звісно, існує також цілий ряд інших проблем та труднощів розвитку практики функціонування ендавментів при національних вишах, які, на наш погляд, доцільно розділити за змістовими категоріями на:

- правові;
- морально-етичні;
- політичні;
- фінансово-економічні.

Серйозною проблемою багатьох сфер господарського життя українських господарюючих суб'єктів та державний структур часто є недосконалість, суперечливість чи часом навіть відсутність чіткого нормативно-правового регулювання тієї чи іншої сфери фінансово-правових відносин. Ендамент-фонди вишів у цьому контексті не становлять винятку. Юридичне регламентування відносин у цій сфері здійснюється різними законодавчими актами, як ЗУ «Про благодійну діяльність та благодійницькі організації» чи ЗУ «Про вищу освіту». Однак, немає необхідної кількості роз'яснень чи підзаконних актів, які б чітко регламентували правила утворення, права й обов'язки сторін, а також відповідальність за нецільове, нераціональне, неефективне інвестування коштів такого фонду відповідальними особами. Цей факт, у свою чергу, спричиняє дещо довільне трактування декларативного означення сутності ендаменту та породжує більше запитань, ніж відповідей.

Відсутність управлінської освіти багатьох керівників українських вишів, помножена на величезний рівень недовіри до системи правосуддя та державного управління у нашій державі поряд із почасти недостатнім сприйняттям інновацій тими, хто мав би їх ефективно генерувати, стримує розвиток розглядуваних нами відносин. Цю проблему, на нашу думку, доцільно означити як морально-етичну. Власне, недовіра сама по собі, є однією із ключових проблем України; більше того, її характерною

особливістю є відмінна здатність до саморозвитку. Недовіра, підкріплена певними фактами негативного забарвлення, здатна породжувати новий виток цього негативного явища. Недарма у народі побутує відома приказка за якою «добрі справи не залишають безнаказаними». Зруйнувати будь-яку систему набагато важче, ніж плисти за течією; і тому набагато простіше не провокувати збурень та відмовитись від непевних рішень чи проєктів. Простіше кажучи тут спрацьовує принцип управління ризиком, коли логічним видається відмовитись від операції, що з ним пов'язана.

Морально-етична проблема розвитку та поширення практики формування та функціонування сталих фондів у вітчизняних вишах тісно дотична до ще одного лиха сучасності, а саме: корупції. Корупційна складова у всіх ешалонах влади з одного боку, гальмує розвиток нових способів незалежного залучення фінансування чи управління ним, а з іншого – стимулює несправильне сприйняття самої ідеї ендавменту, як світової практики благодійництва. За таких умов ідея створення сталого фонду може бути сприйнята значною частиною громадськості з точки зору потенційно можливого прагнення до особистого збагачення управлінців останнього. Цей факт не лише не стимулює, а часто навіть нівелює старання ідейних натхненників інноваційного способу залучення фінансових ресурсів на розвиток вишу, його викладачів та студентів. Основна причина у складності залучення коштів на поповнення ендавменту, адже ті суб'єкти, що не вірять у перспективи дієвості таких вкладень не матимуть великого бажання їх здійснювати.

Недієва та млява боротьба із корупційною системою пов'язує морально-етичну проблему ендавменту із політичною. Перетворення українських політиків на популістів, які часто всі свої державницькі починання здійснюють з метою напрацювання власних електоральних дивідендів, а не проведення реальних реформ. Кругова порука правоохоронних органів – судової системи – законодавчої влади не дозволяє декларацію реформ перетворити на, власне, їх реалізацію. Як відомо, корупція, як ракова пухлина, ще має здатність розростатися та прогресувати. Бажання здійснювати корупційні дії, або їх вчинення в минулому сприяє частій зміні урядів, влади в цілому, політичних партій та ідей у її вищих ешалонах. Якщо в українському політикумі постійно обертаються «нові-старі» обличчя, вони не лише уникають відповідальності за свої дії та бездіяльність, а ще й зумовлюють звикання суспільства до системи й сприйняття за належне поточної ситуації. А на думку Боголіб Т.М. протидія корупції в нашій державі ще й ускладнюється тим, що наше суспільство вважає корупцію невіддільною частиною процесу розвитку [17, с. 44].

Для усунення морально-етичних перешкод у розвитку ендавментів українських ВНЗ вважаємо доцільним проведення інформаційної кампанії щодо популяризації ідеї сталих фондів серед потенційних благодійників. Такими можуть стати випускники та чинні студенти навчальних закладів, їх працівники, партнери та небайдужа громадськість. Адже додатковим фактором стримування поширення практики функціонування ендавмент-фондів також є мала проінформованість про таку можливість взагалі. На нашу думку, окреслення перспективи збереження основної суми благодійних внесків, що можуть працювати протягом десятиліть, формує потужний стимул до нехай незначного, проте все ж благодійництва. А невеликі стимули, як от, наприклад, внесення добродійця то пам'ятного списку, відкриття аудиторій чи проєктів імені певного благодійника, створення дошки кращих вкладників, одержання права на резервування паркувального місця на стоянці авто чи навіть висадки іменної алеї дерев на території навчального закладу можуть привернути увагу осіб навіть невеликих статків.

Студенти, що навчаються у виші часто дуже креативні та ініціативні. Проте, ініціативи часто потребують значних обсягів фінансування, яке в умовах залишкового принципу забезпечення державних ВНЗ у нашій державі, може стати справжньою проблемою. Тому реалізація ідеї часто і так лягає на плечі їх ініціаторів. Якщо б у них була можливість зробити внесок до ендавменту і з паралельним одержанням фінансування загаданих вище проєктів, а їх вклад ще б працював на благо Альма-матер у подальшому, то, маємо стійке переконання, це б створило певне зацікавлення.

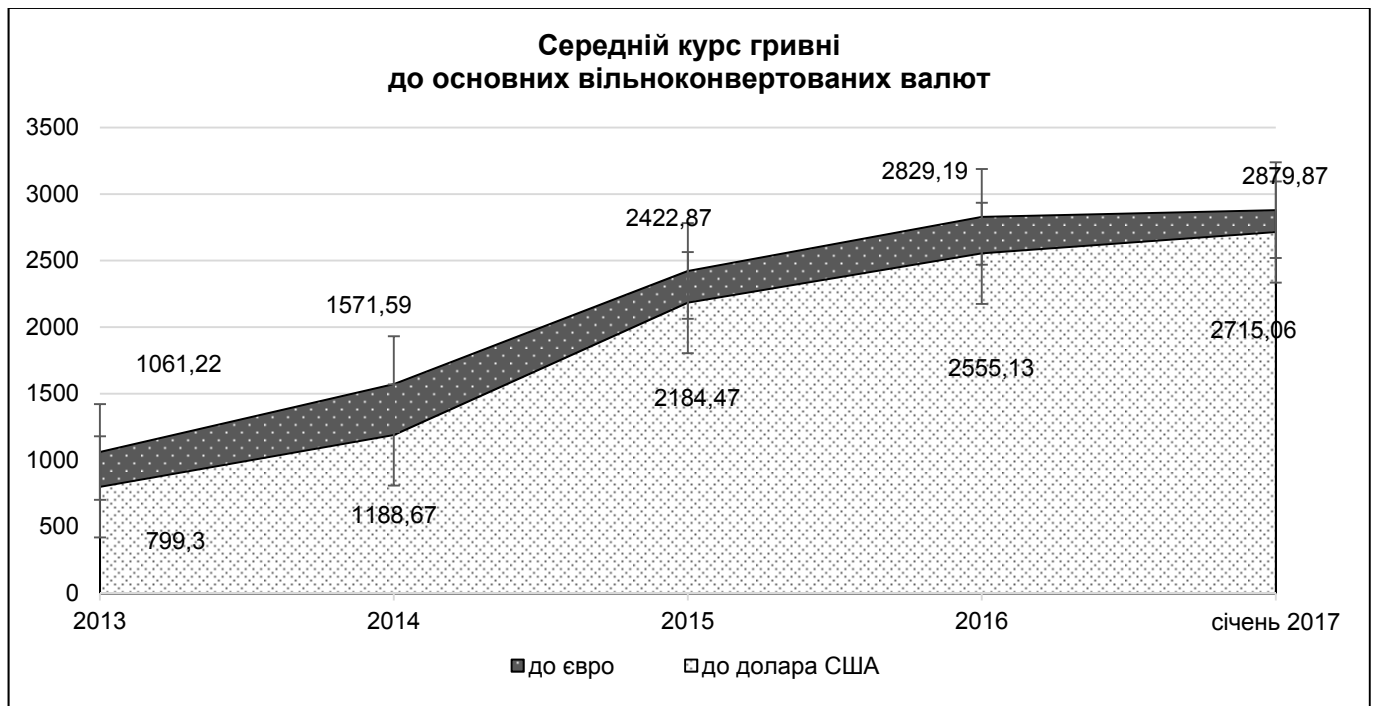
Звісно від вирішення проблем розвитку демократично-орієнтованих, європейсько-раціональних та прогресивних поглядів українського народу залежить формування її ментальності в майбутньому. Однак, ринкова економіка є однією із економічних систем, що робить ключовим фактором та чинником впливу на усі процеси у ній, власне, фінансово-економічні, проблеми. У цій категорії вважаємо необхідним деталізувати їх структурні складові. Отже, до цієї групи проблем незначного поширення практики створення ендавментів в українських ВНЗ включимо:

- нестабільність макроекономічної ситуації;
- слабкий розвиток фінансового ринку;
- низьку інвестиційну культуру українців.

Нестабільна економічна ситуація в державі унеможливорює ефективне середньо та довгострокове планування. За законом кошти сталого фонду вузу повинні бути вкладені на термін понад трьох років. Якщо, для прикладу, розглянути курс національної валюти гривні до стійких вільноконвертованих валют за 2013-2016 роки, то тут спостерігаємо більшу як утричі її девальвацію (рис. 2).

Цей факт нівелює позитив відмови від поточного використання фонду грошових коштів на користь його нарощення у майбутньому. Активне зростання цін на споживчі товари та послуги обумовлює поширення раціонального принципу гедонізму за якого вигідніше жити сьогоднішнім днем. Проте, вищі навчальні заклади основою своєї діяльності мають підготовку кадрів, тобто надання освітніх послуг. Натомість підготовка бакалавра на основі середньої освіти проходить протягом 4 років. Краще

недосконалий план, ніж його відсутність, а якісний план матиме перевагу над неякісним. Відсутність перспективного прогнозування з точки зору оптимістичного реалізму має здатність позбавляти зростання коли той завтрашній день настане.

Рисунок 2. Середній курс гривні до євро та долара США у 2013-2017 роках (гривень за 100 одиниць іноземної валюти) [18]

Ще одна важлива проблема створення ендавментів та управління ними впливає із безпосередніх витрат. Вищі навчальні заклади все ж потребують хоча б невеликих, проте грошових вкладень у процес формування сталого фонду. Це і оформлення документів, і установчі витрати; транспорт, канцелярські товари, інтернет сторінка, рекламна кампанія, бонуси потенційним благодійникам тощо. Крім того для управління ендавмент-фондом потрібні люди, які виконуватимуть усі необхідні функції. Звісно, для керівництва вишу вважаємо кращим запрошення незалежних фахівців ззовні для уникнення звинувачень у фінансових махінаціях на власну користь. Це створює додаткові ризики за умови млявого поповнення згаданого фонду. Однак, за відсутності економічної освіти та практичних навичок у сфері благодійницької діяльності чи інвестування, менеджмент сталого фонду із запрошенням до цієї роботи власних працівників може бути ускладненим та позначитись на результатах його діяльності.

Скептики ендавментів можуть закинути їх ідейним натхненникам ще одну важливу проблему, а саме можливості інвестування на фінансовому ринку нашої держави. Дійсно, незначна кількість фондових бірж та невеликий обсяг їх торгів, недосконалість роботи та низька довіра до електронної позабіржової торгівлі фінансовими активами, непопулярність та невелика дохідність державних цінних паперів ускладнює завдання щодо ефективного управління коштами ендавменту.

Проблема незначного розвитку фінансового ринку України тісно пов'язана із невисокою інвестиційною культурою населення нашої держави. Так, за даним інформаційної агенції «BusinessUA» 2016 року, населення України у неорганізованих заощадженнях (готівці) зберігає близько 92 млрд. доларів США [19]. Інвестиційна пасивність українців стримує не лише розвиток економіки держави та її інвестиційного сектору у прямій взаємозалежності, а також і стоїть на заваді зростанню популярності безпосередніх вкладів у ендавменти вишів. Незважаючи на велику кількість досліджень економіки освіти, взаємозв'язку між обсягом фінансування вищої освіти та економічним зростанням, а також впливу накопичення людського капіталу суспільством на розвиток держави, благодійництво у вищій освіті залишається малопопулярним, або часто навіть вимушеним. Дуже складно психологічно акцентуватись на вирішенні перспективних проблем, коли ще не вирішені нагальні поточні.

Висновки. Розкриті вище проблеми не є унікальними для України, і тим більше не є такими, що не мають шансів бути вирішеними. На нашу думку, для того, щоб перебороти згадані труднощі їх доцільно сприймати як задачі. Отже, у правовій сфері вважаємо логічним:

- розробку та публікацію у формі підзаконного акту ключових правил створення та функціонування ендавментів у вишах;
- усунення всіх можливих суперечностей у трактуванні положень нормативно-правових актів через перегляд формулювання ключових означень та тез у Законах України;

- удосконалення реального реформування правоохоронної діяльності у частині підвищення ефективності роботи фінансової поліції.

Морально-етичні проблеми можна вирішити за рахунок активного інформування громадськості щодо ролі та значення патріотичного виховання, підтримки державницької ідеї національної визначеності, стимулювання відчуття гордості за свою націю та державу та бажання працювати на її благо. Звісно, що ці та інші, подібні ідеї залишаться популістськими у випадку одностороннього їх розуміння. Першим кроком до відновлення довіри повинна стати загальна відповідальність за результати рішень та відповідні реформи. На нашу думку, у цьому контексті ми уже досягли критичної точки, коли питання постає не лише фінансової незалежності, але перспектив існування національної, незалежної, цілісної України.

Політичні проблеми за своїм характером є доволі складними щодо короткострокового вирішення. Адже щоденною роботою вітчизняного політикума стало пропагування часто контрверсійних та антагоністичних ідей з паралельним просуванням їх у суспільстві різними політичними силами. Для того, що змусити владу країни проявити політичну волю до змін всім без винятку українцям важливо активно, усякими можливими способами поповнювати власний інтелектуальний капітал, щоб не бути залежними від нав'язаної ким-небудь утопічної ідеї.

Вирішення економічних проблем впливатиме із шляхів розв'язку попередньо озвучених задач. Усунення правових перешкод, формування довіри до держави та її інститутів, усвідомлення українцями пріоритетності навчання та розвитку особистості за умови здійснення відповідального реформування усіх аспектів економічного життя держави дозволить досягти ефективного економічного зростання. Економічне зростання, у свою чергу, сприятиме формуванню зрілого суспільства, яке, на думку В. Єшкілева, потребуватиме ефективних менеджерів на зміну ідеалістичним героям, що притаманні суспільству-підлітку [20]. А вищі навчальні заклади за таких умов зможуть повніше реалізувати свою місію пов'язану із якісною підготовку кваліфікованих фахівців і генерацією нових ідей та інноваційних рішень.

Список використаних джерел

1. Рябков К. *Ендавмент у вищій освіті: світова практика і українське сьогодення* Проект «Популярна економіка: ціна держави». – 20 листопада 2015 р. – № 34. – 18 с. [Електронний ресурс] / – Режим доступу: http://www.case-ukraine.com.ua/wp-content/uploads/2016/03/endowment_report_2015-11-20-final1.pdf.
2. Шевченко Л. *Ендавмент-фонди в інвестиційній стратегії зарубіжних університетів* / Л. Шевченко // *Україна: аспекти праці*. – 2015. – № 1. – С. 8-16.
3. Магула О.В. *Методичні підходи до формування цільового капіталу (ендаументу) для інновацізації вищої освіти в Україні* / О.В. Магула // *Ефективна економіка*. – 2016. – № 6. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.m.nauka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-konotika&s=ua&z=5050>.
4. Русін М.В. *Джерела формування капіталу ендавмент-фонду вищого навчального закладу* / М.В. Русін, Ю.О. Цибульська // *Економіка та управління національним господарством*. – 2015. – Вип. 2 (112). – С. 123-127.
5. Осецький В.Л. *Особливості використання ендавменту та фандрейзингу в освітній практиці* / В.Л. Осецький, І.Л. Татомир // *Фінанси України*. – 2016. – № 3. – С. 86-100.
6. Мокін Б. *Ендавмент-фонд як альтернативне джерело для підвищення фінансової стійкості вищого навчального закладу* / Б. Мокін, Н. Желюк // *Вісник Хмельницького національного університету*. – 2012. – № 2. – Т. 1. – С. 131–135.
7. Лернер Дж. *Секрети академії: стимули успіху університетського ендавменту* / Дж. Лернер, А. Чор, Дж. Ванг // *Журнал економічних перспектив*. – 2008. – Вип. 22. – № 3. – С. 207-222 [Англійською мовою].
8. Браун К. *Розподіл активів і показники портфеля: дані університетського ендавменту* / К. Браун, Л. Гарлаппі, К. Т'ю // *Журнал фінансових ринків*. – 2010. – Вип. 2. – № 13. – С. 268-294 [Англійською мовою].
9. *Загальноосвітні навчальні заклади (1990-2017). Дата останніх змін 22.02.2017.* [Електронний ресурс] / офіційний сайт / – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
10. *Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII* [Електронний ресурс]. / офіційний сайт / – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
11. *Закон України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» від 05.07.2012 № 5073-VI* [Електронний ресурс]. / офіційний сайт / – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>.
12. *Дмитришин М.В. Ендавмент вищого навчального закладу* / М.В. Дмитришин // *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. – 2015. – Вип. 11. – Том 1. – С. 64-73.
13. *Фонд розвитку інституту міжнародних відносин* [Електронний ресурс]. / офіційний сайт / – Режим доступу: <http://iifund.org>.
14. *Університет банківської справи* [Електронний ресурс]. / офіційний сайт / – Режим доступу: <http://ubs.edu.ua/ua/>.
15. *Міжнародний Благодійний Фонд «Відродження Києво-Могилянської академії»* [Електронний ресурс]. / офіційний сайт / – Режим доступу: <http://www.fund.ukma.kiev.ua>.
16. *Вищі навчальні заклади (1990-2017). Дата публікації 17.03.2017.* [Електронний ресурс]. / офіційний сайт / – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html.

17. Боголіб Т.М. Корупція в українському суспільстві: проблема ефективної протидії розвитку економіки / Т.М. Боголіб // *Державні та місцеві фінанси*. – 2014. – № 11. – С. 44-56 [Англійською мовою].
18. Офіційний курс гривні до іноземних валют (середній за період 2010-2017) [Електронний ресурс]. / офіційний сайт / – Режим доступу: [www.bank.gov.ua/files/ Exchange_r.xls](http://www.bank.gov.ua/files/Exchange_r.xls).
19. Скільки грошей тримають українці «під матрацами» [Електронний ресурс]. / – Режим доступу: <http://businessua.com/suspilstvo/25432skilki-groshei-trimayut-ukainci-pid-matracami.html>.
20. Єшкілев В. Замкнене коло героїзму / В. Єшкілев // 15 квітня 2016 р. [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <http://report.if.ua/gazeta/poglyad/volodymyr-yeshkilyev-zamknene-kolo-geroyizmu>.

References

1. Riabkov K., Pokidina V. (2015) *Endavment u vyshchii osviti: svitova praktyka i ukraïnske sohodennya* [Endowment in higher education: Ukrainian and world practice today]. Proekt «Populiarna ekonomika: tsina derzhavy» – Project «Popular economics: the price of state», 34, 18 p. : http://www.case-ukraine.com.ua/wp-content/uploads/2016/03/endowment_report_2015-11-20-final1.pdf [In Ukrainian].
2. Shevchenko L. (2015) *Endavment-fondy v investytsiynii stratehii zarubizhnykh universytetiv* [Endowment funds in the investment strategy of foreign universities]. *Ukraina: aspekty pratsi - Ukraine: aspects of labor*, 1, 8-16 [In Ukrainian].
3. Mahuta O.V. (2016) *Metodychni pidkhody do formuvannya tsilovoho kapitalu (endaumentu) dlya innovatyzatsii vyshchoyi osvity v Ukraini* [Methods and approaches to the target capital (endowment capital) formation for the innovation of higher education in Ukraine]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 6. : <http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektivna-konomika&s=ua&z=5050> [In Ukrainian].
4. Rysin M.V., Tsybul'ska Yu.O. (2015) *Dzherela formuvannya kapitalu endavment-fondu vyshchoho navchal'nogo zakladu* [Sources of capital for higher education institution's endowment]. *Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom – Economy and management of a national economy*, 2 (112), 123-127 [In Ukrainian].
5. Osetskyy V.L. (2016) *Osoblyvosti vykorystannya endavmentu ta fandreyzynu v osvithniy praktytsi* [Features of using endowments and fundraising in educational practices]. *Finansy Ukrayiny – Finance of Ukraine*, 3, 86-100 [In Ukrainian].
6. Mokin B. (2012) *Endavment-fond yak alternatyvne dzherelo dlya pidvyshchennia finansovoi stiiosti vyshchoho navchal'nogo zakladu* [Endowment fund as an alternative source to improve the financial sustainability of higher education]. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'nogo universytetu – Herald of Khmelnytsky National University*, 2, 131-135 [In Ukrainian].
7. Lerner J., Schoar A., Wang J. (2008) *Secrets of the Academy: The Drivers of University Endowment Success. The Journal of Economic Perspectives*, Vol. 22, Number 3, 207-222 [In English].
8. Brown K., Garlappi L., Tiu C. (2010) *Asset allocation and portfolio performance: Evidence from university endowment funds. Journal of Financial Markets*, Vol. 13, Issue 2, 268–294 [In English].
9. *Zahalnoosvitni navchalni zaklady (1990-2017)* [Secondary schools (1990-2017)]. (2017). : <http://www.ukrstat.gov.ua>. [In Ukrainian].
10. *Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu»* [Law of Ukraine «On higher education»] (2014). : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>. [In Ukrainian].
11. *Zakon Ukrainy «Pro blahodiinu diyalnist ta blahodiyni orhanizatsiyi»* [Law of Ukraine «On charity and charitable organizations»] (2012) : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5073-17> [In Ukrainian].
12. *Dmytryshyn M.V. (2015) Endavment vyshchoho navchal'nogo zakladu* [The endowment of the higher educational institution] *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky rehionu – The actual problems of regional economy development*, Vol. 11, Issue 1, 64-73 [In Ukrainian].
13. *Fond rozvytku instytutu mizhnarodnyh vidnosyn* [The Development Fund of the Institute of International Relations]. : <http://iirfund.org>. [In Ukrainian].
14. *Universytet bankivskoi spravy* [Banking university] : <http://ubs.edu.ua/ua/>. [In Ukrainian].
15. *Mizhnarodnyy Blahodiyny Fond «Vidrodzhennya Kyievo-Mohylianskoi akademii»* [International Charitable Foundation «Renaissance of Kyiv-Mohyla Academy»] : <http://www.fund.ukma.kiev.ua>. [In Ukrainian].
16. *Vyshchi navchal'ni zaklady (1990-2017)* [Higher education institutions (1990-2017)] : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ_2005/osv_rik/osv_u/vuz_u.html [In Ukrainian].
17. Bogolib T.M. (2014) *Corruption in Ukrainian society: problem of counteraction to effective development of economy. Public and Municipal Finance*, 11, 44-56.
18. *Ofitsiyni kurs hryvni do inozemnykh valyut (serednii za period 2010-2017)* [The official exchange rates of foreign currencies (average for the period 2010-2017)] : [www.bank.gov.ua/files/ Exchange_r.xls](http://www.bank.gov.ua/files/Exchange_r.xls). [In Ukrainian].
19. *Skilky hroshey trymayut ukraiintsi «pid matratsamy»* [How much money Ukrainians are holding «under mattresses»] : <http://businessua.com/suspilstvo/25432skilki-groshei-trimayut-ukainci-pid-matracami.html> [In Ukrainian].
20. *Yeshkilyev V. Zamknene kolo heroyizmu* [Vicious circle of heroism] : <http://report.if.ua/gazeta/poglyad/volodymyr-yeshkilyev-zamknene-kolo-geroyizmu> [In Ukrainian].

ДАНИ ПРО АВТОРА

Дмитришин Марта Василівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку та фінансів Тернопільський національний економічний університет

Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту
вул. Галицька 7, м. Івано-Франківськ, 76000, Україна
e-mail: martadmytryshyn@hotmail.com

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Дмитришин Марта Васильевна, кандидат экономических наук, доцент кафедры учета и финансов Тернопольский национальный экономический университет
Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту
ул. Галицкая 7, г. Івано-Франковск, 76000, Украина
e-mail: martadmytryshyn@hotmail.com

DATA ABOUT THE AUTHOR

Dmytryshyn Marta Vasylivna, Ph.D. in Economical Science, Associate Professor
Ternopil National Economic University
Ivano-Frankivsk Institute of Management
7, vul. Halytska, Ivano-Frankivsk, 76000, Ukraine
e-mail: martadmytryshyn@hotmail.com

УДК 336.16

РЕНТНА ПОЛІТИКА В ПРИРОДНО-РЕСУРСНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

Доброскок С.С.

Предметом дослідження є рентна політика.

Метою дослідження є характеристика рентної політики в природно-ресурсній сфері України.

Методи, що були використані в процесі дослідження: узагальнення, метод порівняльного аналізу, статистичний та інші методи дослідження.

Результати роботи. Охарактеризовано та проаналізовано рентну політику в природно-ресурсній сфері України.

Галузь застосування результатів: Верховна Рада України, органи місцевого самоврядування.

Висновки. Реалізація завдань державної рентної політики передбачає створення й використання таких регулюючих механізмів, які б надавали можливість запобігати незаконному привласненню ренти, забезпечувати її повніше вилучення, а також раціональний, економічно та соціально виважений перерозподіл.

Ключові слова: рентна політика, природно-ресурсна сфера, дохід, економіко-правове регулювання, платежі, рентні відносини, податкова система.

РЕНТНАЯ ПОЛИТИКА В ПРИРОДНО-РЕСУРСНОЙ СФЕРЕ УКРАИНЫ

Доброскок С.С.

Предметом исследования является рентная политика.

Целью исследования является характеристика рентной политики в природно-ресурсной сфере Украины.

Методы, использованные в процессе исследования: обобщения, метод сравнительного анализа, статистический и другие методы исследования.

Результаты работы. Охарактеризовано и проанализировано рентную политику в природно-ресурсной сфере Украины.

Область применения результатов: Верховная Рада Украины, органы местного самоуправления.

Выводы. Реализация задач государственной рентной политики предусматривает создание и использование таких регулирующих механизмов, которые бы предоставляли возможность предотвращать незаконному присвоению ренты, обеспечивать ее полное удаление, а также рациональное, экономически и социально взвешенное перераспределение.

Ключевые слова: рентная политика, природно-ресурсная сфера, доход, экономико-правовое регулирование, платежи, рентные отношения, налоговая система.

THE RENTAL POLICY IN THE NATURAL RESOURCE SECTOR OF UKRAINE

Dobroskok S.S.

The subject of research is the rental policy.

The aim of the study is to characterize the rental policy in the natural resource sector of Ukraine.

Methods used in the research process: generalization of the method of comparative analysis, statistical and other research methods.

The results of the work. Described and analyzed the rent policy in the natural resource sector of Ukraine.